

Co to są małe walenie?

Wieloryby, delfiny i morświny należą do rzędu walenii (łac. Cetacea). Są to ssaki wodne, które w przeważającej mierze zamieszkują morza. Walenie całe życie spędzają w wodzie.

Obecnie występują dwa podrzędy walenii. Gatunki z podrzędu fiszbinowców (łac. Mysticeti) nie posiadają zębów tylko grzebieniaste płyty rogowe zwane fiszbinami, służącymi im do filtrowania pożywienia z wchłanianej wody. Są przeważnie bardzo dużymi zwierzętami. Należy do nich między innymi płetwał błękitny, największe zwierzę, jakie kiedykolwiek żyło na ziemi. Natomiast większość gatunków z podrzędu zębowców (łac. Odontoceti) to zwierzęta znacznie mniejsze i dlatego nazywamy je małymi waleniami. Żywią się one rybami i głowonogami.

delfin pręgoboki
(*Stenella coeruleoalba*)

Gdzie można spotkać małe walenie?

Małe walenie spotyka się prawie we wszystkich morzach świata i w niektórych rzekach. Wiele gatunków występuje w Morzu Północnym, w Północno-Wschodnim Atlantyku oraz w Morzu Irlandzkim. Jedynym rodzimym małym waleniem żyjącym w Morzu Bałtyckim jest morświn Porozumienie ASCOBANS chroni wszystkie gatunki, podgatunki i populacje zębowców występujące w obszarze Porozumienia, za wyjątkiem kaszalota (*Physeter macrocephalus*).

Najważniejsze gatunki występujące w obszarze Porozumienia to:

- morświn (*Phocoena phocoena*)
- delfin butlonosy (*Tursiops truncatus*)
- delfin zwyczajny (*Delphinus delphis*)
- delfin białonosy (*Lagenorhynchus albirostris*)
- delfin białoboki (*Lagenorhynchus acutus*)
- delfin pręgoboki (*Stenella coeruleoalba*)
- delfin szary / risso (*Grampus griseus*)
- orka (*Orcinus orca*)
- grindwal (*Globicephala melas*)
- wal butelkonosy (*Hyperoodon ampullatus*)
- oraz wale dziobogłowe (Ziphiidae).

delfin zwyczajny
(*Delphinus delphis*)

Małe walenie w niebezpieczeństwie!

Większość gatunków wielorybów, delfinów i morświnów to gatunki wędrowne. Pokonując duże odległości regularnie migrują pomiędzy miejscami rozrodu i żerowania. Przemieszczając się w obszarze porozumienia ASCOBANS napotykają na różne zagrożenia, z których **przyłów**, czyli przypadkowe zaplątanie się w sieć rybacką, uważany jest za najpoważniejsze. Każdego roku tonie kilka tysięcy małych walenii, które zaplątując się w sieci, nie mogą wynurzyć się nad powierzchnię by zaczerpnąć powietrza. Innym poważnym problemem, wymagającym skoordynowanych działań międzynarodowych, jest **zanieczyszczenie morza**. Substancje toksyczne, takie jak metale ciężkie i trudno rozkładalne związki organiczne (np. PCB), dostają się do łańcucha pokarmowego i odkładają się w tkankach ciała ssaków morskich, poważnie wpływając na stan ich zdrowia. Żegluga

handlowa, działalność przemysłowa (np. wbijanie pali i badania sejsmiczne), eksplozje i niektóre urządzenia sonarowe stosowane w marynarce wojennej są przyczyną **hałasu podwodnego**. Te zakłócenia akustyczne mogą prowadzić do zaburzeń zachowania, uszkodzeń ciała, a nawet do śmierci. Czynnikiem budzącym coraz większy niepokój jest nasilający się ruch statków, będących powodem coraz częstszych kolizji z waleniami. Zależnie od obszaru i gatunku, wzrost zagrożeń oraz ich skutki są różne. Dramatycznym przykładem jest spadek liczebności morświnów w cieśninach Wielkiego i

morświn
(*Phocoena phocoena*)

Małego Bełtu oraz w Bałtyku Właściwym. Od lat 30. XX wieku zauważamy silny spadek liczebności ich populacji, któremu towarzyszy zanikanie morświnów z dużych zajmowanych wcześniej obszarów. Dzisiaj morświny występują jeszcze pospolicie w cieśninach Kattegat, Wielki i Mały Bełt. Dużo rzadziej obserwuje się je wzdłuż niemieckich, polskich i szwedzkich wybrzeży Morza Bałtyckiego. Szczególnym zagrożeniem dla morświnów jest rybołówstwo z użyciem skrzelowych sieci stałych. Tylko w Morzu Północnym corocznie tysiące tych zwierząt pada ofiarą przyłowu.

Delfin zwyczajny (*Delphinus delphis*) jest szeroko rozpowszechniony w europejskiej części Atlantyku. Bardzo dużo zwierząt ginie przede wszystkim w Morzu Celta i w Zatoce Biskajskiej w wyniku przyłowu w sieciach trałowych i dryfujących międzynarodowych flot rybackich. Powszechnie znany butlonos (*Tursiops truncatus*) żyje bardzo często w strefach przybrzeżnych, co naraża go na liczne zagrożenia natury antropogenicznej, takie jak np. zanieczyszczenie morza, przyłów i hałas pod wodą.

Ustalenie wpływu wszystkich działań ludzkich na ssaki morskie jest bardzo trudne. Jasne jest jednak, że cierpią one także z powodu wynikającego z przełowienia ograniczania ich bazy pokarmowej, degradacji siedlisk i zmian klimatycznych, co rodzi groźne następstwa dla przyszłości wielu gatunków wielorybów, delfinów i morświnów.

orka
(*Orcinus orca*)

ASCOBANS

Chronimy małe wieloryby, delfiny i morświny mórz europejskich

Czym jest ASCOBANS?

ASCOBANS to Porozumienie o Ochronie Małych Waleni Morza Bałtyckiego, Północno-Wschodniego Atlantyku, Morza Irlandzkiego i Północnego (skrót pochodzący od angielskiej nazwy porozumienia: Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas).

Zawarto je w 1991 roku, jako Porozumienie o Ochronie Małych Waleni Morza Bałtyckiego i Północnego pod auspicjami Konwencji ONZ o Ochronie Wędrownych

Gatunków Dzikich Zwierząt (Konwencja Bońska, UNEP/CMS). Na początku roku 2008 obszar tego porozumienia został poszerzony. Do Porozumienia ASCOBANS mogą przystąpić wszystkie Państwa Strefy (tj. każde państwo, które sprawuje kontrolę nad jakąkolwiek częścią zasięgu występowania gatunku objętego Porozumieniem, lub którego statki są zaangażowane w działania wpływające niekorzystnie na małe walenie w obszarze Porozumienia). Wiele krajów, leżących w obszarze Porozumienia, stało się już Stronami Porozumienia. ASCOBANS wciąż się powiększa. Państwa - Strony Porozumienia pragną wspólnie zmniejszać szkodliwe skutki działań antropogenicznych, jak np. przyłowy i postępujące niszczenie środowiska małych waleni, by zapewnić ich przetrwanie w Morzu Bałtyckim, Północno-Wschodnim Atlantyku, Morzu Irlandzkim i Północnym.

Czym zajmuje się ASCOBANS?

Ponieważ migrujące walenie regularnie przekraczają granice państwowe, ich efektywna ochrona może zostać osiągnięta jedynie w wyniku współpracy międzynarodowej. Chcąc stworzyć korzystne warunki życia małych waleni, ASCOBANS wspiera ścisłą współpracę między Państwami - Stronami Porozumienia. Integralną część Porozumienia stanowi Plan Ochrony i Zarządzania, zobowiązujący Państwa - Strony Porozumienia do ochrony siedlisk przyrodniczych, zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, zbierania informacji i prowadzenia badań naukowych oraz do informowania opinii publicznej. Aby osiągnąć te cele ASCOBANS współpracuje także z krajami niebędącymi członkami Porozumienia, innymi organizacjami międzyrządowymi i organizacjami pozarządowymi.

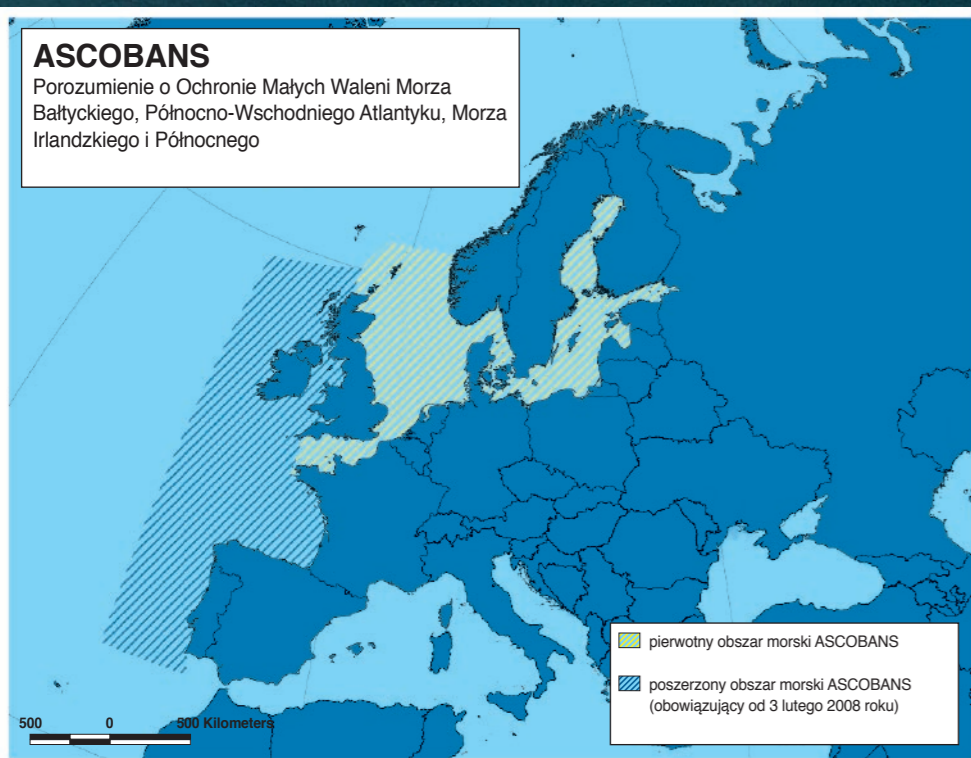
Jak działa ASCOBANS?

Realizację Porozumienia wspierają trzy organy naczelne:

Spotkanie Stron Porozumienia (MOP – Meeting of Parties)
Spotkanie Stron Porozumienia jest ciałem podejmującym prawnie wiążące decyzje w ramach ASCOBANS. Zbiera się co trzy lata, aby przeanalizować postępy i trudności związane z realizacją Porozumienia oraz aby określić priorytety działania na kolejne trzy lata. Poza Państwami - Stronami Porozumienia i państwami Strefy niebędącymi Stronami, udział w spotkaniu w charakterze obserwatora (bez prawa głosu) mogą brać także odpowiednie organizacje regionalne, międzyrządowe i pozarządowe.

Komitet Doradczy (AC – Advisory Committee)
Komitet Doradczy zbiera się przynajmniej raz w roku. Jego zadaniem jest udzielanie porad Państwu - Stronom Porozumienia i Sekretariatowi, dotyczących naukowych i strategicznych aspektów ochrony i zarządzania zasobami małych waleni, a także innych istotnych spraw związanych z działaniem Porozumienia. Każde z Państw - Stron Porozumienia powołuje jednego członka Komitetu, któremu w razie potrzeby mogą towarzyszyć doradcy. W spotkaniach Komitetu – podobnie jak w przypadku Spotkania Stron Porozumienia – mogą uczestniczyć również obserwatorzy, przy czym także tu wyłączne prawo podejmowania decyzji przysługuje powołanym przedstawicielom Państw.

Sekretariat
Koordynacja realizacji Porozumienia leży w gestii Sekretariatu ASCOBANS. Przejmuje on zadania administracyjne, gromadzi i rozpowszechnia informacje oraz wspiera Państwa - Strony Porozumienia w jego realizacji. Ponadto przygotowuje, organizuje i obsługuje merytorycznie spotkania Komitetu Doradczego i Spotkania Stron Porozumienia. Równie ważną rolę odgrywa Sekretariat w działaniach komunikacji społecznej. Podobnie jak Konwencja Bońska i pozostałe porozumienia regionalne, Sekretariat ASCOBANS zarządzany jest przez Program Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych. Siedziba Sekretariatu mieści się w Bonn, w Niemczech.

Więcej informacji udziela.:

UNEP/ASCOBANS Sekretariat
UN Campus
Hermann-Ehlers-Str. 10
53113 Bonn
Germany
Tel.: +49 228 815 2416
Faks: +49 228 815 2440
Email: ascobans@ascobans.org
Internet: www.ascobans.org

orka
(*Orcinus orca*)